

13. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 “Витрати”: Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 № 318 (із змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>

14. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку I “Подання фінансової звітності”. URL: 01.01.2012 https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_013#Text

15. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку I8 “Дохід”. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_025#Text

16. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291 (із змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99#Text>

17. Радіонова Н.Й. Класифікація витрат підприємства як інструмент управління. Вісник економіки транспорту і промисловості. № 64. 2018. С. 74-80

ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ЗА МСФЗ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Пилипенко Олексій Іванович,

доктор економічних наук, доцент,

декан обліково-статистичного факультету,

Національна академія статистики, обліку та аудиту

Економічна діяльність в умовах російської військової агресії для підприємств України супроводжується невизначеністю зовнішнього середовища та непередбачуваністю динаміки подій воєнно-політичного характеру. Геополітична ситуація у Східній Європі після 24 лютого 2022 р. є непередбачувано динамічною і загостреною. Існує загроза фізичного існування активів, ризики подальшого руйнування енергетичної інфраструктури України, прогресують інфляційні процеси, відбувається втрата кадрів, виникають проблеми забезпеченості матеріальними ресурсами тощо.

Негативний і руйнівний вплив війни на макроекономічні умови діяльності передбачає потребу в аналізі впливу воєнних дій на окремі аспекти бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності за МСФЗ, що, в свою чергу, чинитиме вплив на інформаційне забезпечення статистичних досліджень. Актуальним є вивчення особливостей організаційного забезпе-

чення інструментами облікової політики підприємств складання фінансової звітності за МСФЗ в умовах існуючої воєнно-політичної ситуації в Україні.

В умовах введення первинних і вторинних санкцій по відношенню до Росії та Білорусі такими країнами, як США, Канада, країни ЄС та ін., бухгалтерам слід мати уявлення, яким чином такі наслідки війни впливають на їх професійну діяльність. На думку дослідників [1; 2; 3], існує прямий зв'язок між бухгалтерським обліком і перебігом та наслідками війни, зокрема, вплив на систему бухгалтерського обліку чинять наступні реалії сьогодення:

1. Перерви або повна зупинка виробництва в постраждалих регіонах України та сусідніх країнах внаслідок активних або дистанційних бойових дій.

2. Пошкодження або втрата запасів та необоротних активів. Арешт активів внаслідок санкцій.

3. Закриття або пошкодження доріг та інших об'єктів цивільної інфраструктури у постраждалих регіонах. Зокрема, руйнівним для економіки є знищення або пошкодження об'єктів енергетичної та паливної інфраструктури.

4. Збої в логістиці та сфері туризму в Східній Європі.

5. Нестабільність цін на товари та іноземні валюти. Потреба в кумулятивному коригуванні перерахунку показників звітності іноземної компанії та можливій конвертації контрактів на російські рублі.

6. Порушення в банківській сфері та на ринках капіталу.

7. Зниження обсягів продажів і прибутків від бізнесу в постраждалих регіонах. Збільшення витрат і втрат.

8. Кібератаки як інструмент інформаційної війни.

Вказані фактори впливу війни на економіку країни унеможливають здійснення прогнозування та управління суб'єктами господарювання на основі даних бухгалтерського обліку та аудиту, зокрема через втрату контролю та припинення операцій. Спровокована російською військовою агресією макроекономічна невизначеність викликає появу для суб'єктів господарювання комплексу прямих і непрямих ризиків, що чинять вплив на бухгалтерський облік і фінансову звітність. Численні негативні наслідки поширюються на дочірні компанії іноземних фірм, інвестиційні проекти, діяльність спільних підприємств в Україні, організації, які надають кредити або позичають кошти у юридичних осіб України. За прогнозами Світового економічного огляду МВФ, у 2022 р. ВВП України може знизитися на 35 %, а більш довгострокові прогнози наразі є неможливими [4]. Загибель людей, знищення фізичних активів підприємств, паливної та енергетичної інфраструктури, вимушена міграція громадян України виникають суттєві перешкоди для економічної діяльності на багато років вперед. Зважаючи

на місце України в системі глобальних економічних відносин, зокрема в частині провідного забезпечення світової продовольчої безпеки, суттєве скорочення ВВП та інші наслідки війни є передумовою негативного впливу на світову економіку в цілому. Відповідним чином мають реагувати суб'єкти організації бухгалтерського обліку, зокрема щодо вибору положень облікової політики підприємства. Зміни в обліковій політиці будуть відрізнятися залежно від галузі та умов діяльності підприємства, при цьому ключові та спільні для різних підприємств зміни облікової політики будуть стосуватися ряду найбільш поширених питань, що регулюються МСФЗ:

1. Порушення ланцюгів постачання ресурсів – підприємства можуть зіштовхнутися з додатковими перебоями в поставках внаслідок війни, включаючи дефіцит матеріалів, зростання цін на паливо та енергію, затримки строків транспортування. Суб'єкти господарювання мають оцінити потребу в переоцінці вартості запасів до чистої вартості реалізації та потенційний вплив переоцінки на дохід від контрактів з клієнтами.

2. Підготовка прогнозних оцінок фінансового стану – використання прогнозних показників є важливим для оцінки суб'єктом господарювання рівня знецінення нефінансових активів (включаючи гудвіл), очікуваних збитків від позик, відшкодування відстрочених податкових активів, а також здатності підприємства безперервно продовжувати свою діяльність. Підготовка прогнозової інформації в умовах війни супроводжується широким діапазоном невизначеності остаточних наслідків війни, що може вплинути на довгострокову діяльність підприємств в постраждалих країнах, тривалістю і змістом санкцій щодо обмеження здійснювати діяльність в Росії, характером державної допомоги підприємствам.

3. Відшкодування втрачених і пошкоджених активів – коригування застосування облікової політики стосується проблем прогнозування інформації щодо знецінення нефінансових активів. Зокрема, основних засобів, активів у формі прав користування, нематеріальних активів, гудвілу, кредитних резервів для фінансових активів тощо. Має бути здійснена перевірка на предмет рівня знецінення цих активів для подальшої розробки прогнозу грошових потоків. Суб'єкти господарювання можуть приймати рішення або бути змушені продавати або відмовлятися від необоротних активів у постраждалих регіонах. Якщо активи відповідають критеріям продажу, суб'єкт господарювання зобов'язаний оцінювати їх за нижчою з двох величин: балансова або справедлива вартість за вирахуванням витрат на продаж.

4. Втрата можливостей здійснення контролю, в тому числі спільного контролю, або здатності чинити вплив на безперервність господарської

діяльності – зміни в економічному та політичному середовищі під впливом воєнних дій для підприємств з дочірніми компаніями, інвестиціями або операціями в постраждалих регіонах України означають високу ймовірність втрати контролю, спільного контролю або здатності здійснювати значний вплив на такі операції. Суб'єкти господарювання можуть розпоряджатися своїми інтересами шляхом виходу із постраждалих регіонів і країн. Це означає перегляд підходів щодо консолідації звітності та застосування методу участі в капіталі.

5. Операції з іноземною валютою – реальна інформація щодо курсів іноземної валюти в постраждалих країнах може бути ненадійною та підлягати маніпуляціям таким чином, що може знадобитися відповідне розкриття інформації у звітності для уникнення введення в оману її користувачів.

6. Події після завершення звітного періоду – суб'єкт господарювання має розкрити характер і оцінку фінансового ефекту подій після звітного періоду, або обґрунтувати твердження, що оцінка не може бути зроблена, якщо такі відомості можуть впливати на рішення користувачів на основі фінансової звітності.

7. Досягнення безперервності діяльності – суб'єкт господарювання має оцінити конкретні умови діяльності та розглянути, чи може він продовжувати свою діяльність протягом 12 місяців від звітної дати. Оцінка спроможності підприємства досягти безперервності діяльності передбачає прийняття судження в певний момент часу щодо невизначених майбутніх результатів подій. Це потребує ретельної оцінки масштабів операційних збоїв, зменшення потенційних можливостей попиту на продукцію або послуги, зміни довгострокових договірних зобов'язань, потенційної ліквідності та оборотності капіталу, рівня доступу до існуючих джерел капіталу, зокрема позикового. При оцінці безперервності діяльності суб'єкт господарювання має розглядати події до дати авторизації фінансової звітності. Однак, такі правила можуть залежати від юрисдикцій певної країни щодо продовження такого періоду (наприклад, до подання фінансової звітності на річних зборах акціонерів).

8. Визнання та оцінка активів і зобов'язань у майбутній фінансовій звітності – стосовно звітних періодів, що завершилися до 24 лютого 2022 р., суб'єкти господарювання повинні врахувати потенційний вплив економічних і геополітичних ризиків внаслідок війни як некоригувальних подій. Незалежно від тривалості війни, для наступних звітних періодів її наслідки можуть проявитися у визнанні та оцінці активів і зобов'язань у майбутніх фінансових звітах. Це буде залежати передусім від дати звітності та конкретних обставин господарських операцій суб'єкта.

Підсумовуючи викладене, облікова політика має передбачати коригування оцінки щодо різних об'єктів обліку, підготовку вичерпної документації та обґрунтування оцінки, а також забезпечення надійного розкриття ключових використаних припущень і їх чутливості до динаміки ситуації. Аналіз впливу війни на оцінку в бухгалтерському обліку супроводжується дослідженням прогнозованого фінансового стану з урахуванням нових обставин і ризиків. Фінансова звітність повинна відображати всі суттєві поточні або потенційні наслідки війни. Навіть в умовах невизначеного часу подання фінансової звітності користувачам повинно забезпечувати належне уявлення про стійкість підприємства в умовах поточної невизначеності, а також розуміння ключових припущень і суджень, зроблених під час підготовки фінансової інформації.

Відповідно до Концептуальної основи фінансової звітності [5] та МСФЗ 1 «Перше застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності» [6] у фінансовій звітності залежно від конкретних обставин діяльності суб'єкта господарювання мають розкриватися об'єкти облікової політики, що можуть бути джерелом для істотного судження та розкриття невизначеності. З-поміж альтернативних заходів ефективності, які можуть застосовувати суб'єкти, що значно постраждали від війни, слід виділити доцільним надання нових альтернативних показників ефективності або коригування існуючих показників. Управління з цінних паперів і ринків мають випускати інструкції щодо альтернативних заходів щодо деталізації показників ефективності, які застосовуються до всіх фінансових показників у структурі фінансової звітності, включаючи показники ліквідності та грошових потоків [2; 3]. Відповідно, будь-які коригування або зміни до вказаних показників, пов'язані з війною, мають бути чітко зазначені та прозоро представлені у фінансовій звітності підприємства.

Отже, надзвичайно складні умови господарської діяльності в умовах війни передбачають коригування системи організації бухгалтерського обліку підприємства з ретельною оцінкою впливу війни на фінансову звітність та відповідні положення облікової політики. Представлені зміни в обліковій політиці підприємств (не лише вітчизняних, а й зарубіжних) під впливом подій в Україні стосуються комплексу складних питань, що регулюються МСФЗ. Перспективним для подальших досліджень є вивчення регулювання на рівні МСФЗ проблем облікового відображення знецінення та вибуття нефінансових активів, обліку фінансових інструментів і контрактних активів, схеми консолідації звітності, планів реструктуризації, податкових наслідків тощо в результаті воєнно-політичної ситуації в Україні.

Література

1. IFRS in Focus Financial reporting Considerations Related to the Russia-Ukraine War. IFRS in Focus Financial reporting. 17 March 2022 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу IFRSinFocus – RussiaUkraineWar.pdf.

2. Accountancy Europe has released ‘War in Ukraine – what European accountants need to know’ / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: Accounting and reporting implications of the situation in Ukraine (iasplus.com).

3. Financial Reporting Alert 22-1 – Financial Reporting Considerations Arising From the Russia-Ukraine War. 07 May 2022 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: Financial Reporting Alert 22-1 – Financial Reporting Considerations Arising From the Russia-Ukraine War (iasplus.com).

4. МВФ спрогнозував спад ВВП України у 2022 році на 35% і відмовився від довгострокових прогнозів / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: МВФ спрогнозував спад ВВП України у 2022 році на 35% і відмовився від довгострокових прогнозів (interfax.com.ua).

5. Концептуальна основа фінансової звітності / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: 2019_RB_ConceptualFramework_ukr_AH.pdf (mof.gov.ua).

6. Міжнародний стандарт фінансової звітності 1 «Перше застосування Міжнародних стандартів

ІНВЕСТИЦІЙНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ З РЕСПУБЛІКОЮ ПОЛЬЩА ДО РОСІЙСЬКОЇ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ ТА В ЇЇ УМОВАХ

Самойленко Аліна Іванівна,
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня,
спеціальність «Економіка»;
науковий керівник:

Червона Світлана Петрівна,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри статистики, інформаційних технологій
та математичних методів в економіці;
Національна академія статистики, обліку та аудиту

Україна та Республіка Польща розпочали співробітництво в різних галузях ще з часів проголошення незалежності нашої держави. І до сьогодні країни продовжують плідну співпрацю та розширення сфер двостороннього співробітництва. Більш детально розглянемо та проаналізуємо інвестиційну